

Motion till riksdagen 2019/20:1258

av **Isak From m.fl. (S)**

Ursprungsmärkning av metaller i elbilar och andra elektriska maskiner

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av obligatorisk ursprungsmärkning av metaller i elbilar och andra elektriska maskiner och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av kraftigt ökad återvinning av jordartsmetaller och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Många konsumenter är idag intresserade av varifrån en produkt kommer och under vilka förhållanden en produkt är producerad. Nyregistreringen av nya bilar minskar kraftigt i juni. Däremot fortsätter uppgången för laddbara fordon. Antalet nyregistreringar av laddbara bilar, dvs elbilar och laddhybrider, ökade med 60 procent. Andelen laddbara bilar utgör nu nästan tio procent av de totala nyregistreringarna.

Bil Swedens siffror visar att uppgången har varit särskilt stor för rena elbilar som ökat med 275 procent hittills i år. Prognosen för året på andel laddbara bilar på 13 procent ligger kvar. Elbilen pekas av bilföretagen ut som en lösning på klimatkrisen, men vilket ansvar tar bilföretagen för de miljöproblem som elbilarna riskerar att skapa? Sällsynta jordartsmetaller behövs i allt större utsträckning i bil- och elektronikindustrin.

Jordartsmetaller är ett samlingsnamn för 17 grundämnen: skandium, yttrium, lantan och de 14 lantaniderna. Flera av ämnena i gruppen är nyckelkomponenter i tillverkningen av bland annat elmotorer, batterier, skärmar och chip.

Det uppskattas att Kina stod för drygt 70 procent av världens produktion av sällsynta jordartsmetaller förra året. Många har lyft risken att Kina i princip har ensamrätt på produktionen och att det vid till exempel ett utökad handelskrig skulle kunna bli ett säljstopp av dessa metaller.

Gruvindustrin är global utifrån marknaden men är samtidigt kanske den mest lokalt förankrade industri vi har. Sveriges unika geologi har historiskt inneburit att företag och sedermera hela samhällen har vuxit fram kring rika fyndigheter av järn och andra metaller som till exempel koppar. Utvecklingen som skett, i vissa fall över flera hundra år, har inneburit ett ömsesidigt beroende mellan gruvföretag och samhälle. Gruvföretag kan per definition inte flytta, varför hållbar utveckling i hela sin bredd, inklusive de sociala aspekterna, är viktigt för de företag som vill verka långsiktigt.

Steg för steg har utvecklingen skett och etablerade gruvföretag arbetar med allt från proaktivt arbete för kompetensförsörjning till forskning och utveckling. Ansvarstagande för miljö, bostadsbyggande, kultur och fritid är andra kännetecken. På gott och ont finns ett engagemang som har drag av gamla tiders brukssamhällen. Gruvföretagens roll i regionens och nationens välbefinnande är betydande. Svensk gruvindustri och svensk miljölagstiftning ligger i topp. Det borde kunna säkerställas att vi i Sverige också kan producera jordartsmetaller men på ett betydligt klimat- och miljöriktigare sätt än i utvecklingsländer som Kongo eller stora industriländer som Kina.

Till de nya elbilarna går det åt mycket mer så kallade jordartsmetaller än i bensinbilar. I Sveriges Radios program Prynernas pris kunde vi nyligen höra om en granskning på plats i Kina som visar att utvinningen av de här metallerna orsakar svåra föroreningar där de bryts. Många konsumenter anser att det är viktigt att stödja svenska produkter. Som konsument är det idag inte lätt att göra rätt miljöval när det kommer till hur produkten är producerad. Det finns i dag bra och viktiga krav på märkning när det gäller återvinning, energieffektivitet m.m., och det är bra. Som konsument idag så ställs man inför många beslut och valmöjligheter. För att man som konsument ska kunna fatta så kloka och genomtänkta beslut som möjligt så måste konsumenten ha tillgång till information om produkten, och en produkts ursprung borde självklart finnas med. Därför bör nu ursprungsmärkning av metaller bli nästa steg i att öka informationen till konsumenten om produktens klimat- och miljöbelastning. Regeringen bör överväga att ge Konsumentverket eller den myndighet regeringen finner bäst lämpad i uppdrag att utreda hur en förbättrad konsumentmärkning på elektriska produkter där sällsynta jordartsmetaller ingår kan genomföras.

Trots att brytningen av sällsynta jordartsmetaller på en del håll i världen innebär stora miljöproblem återvinns och återanvänds i princip inget alls av metallerna, enligt en nyligt gjord granskning av Ekot i Sveriges Radio. Efterfrågan på jordartsmetaller i elektronik och i den europeiska bilflottan har ökat dramatiskt sedan millennieskiftet. Men trots det har få eller inga av dessa metaller återvunnits i de elektronikprodukter som hittills skrotats i Sverige trots att tekniken finns.

Det går definitivt att återvinna, menar branschföreträdare som Boliden och Stena Metall, några av Europas största återvinningsföretag. Om konsumenten bara ser priset är det lätt att bortse från att råvaran kan ha sitt ursprung i en skitig gruvbransch i länder som Kina eller Kongo. Särskilt utvinning av jordartsmetaller präglas av urusla arbetsförhållanden och minimala eller dåligt följda miljöregler med skitigt vatten och sjukdomar som följd. En annan anledning till att metallerna inte tas omhand är att det inte finns några krav i lagen på att de ska återvinnas, enligt Ekots granskning.

Vi menar att det måste ställas krav på ökad återvinning. Ska vi ha nya smarta produkter måste vi säkerställa att konsumenten kan göra klimatsmarta och riktiga miljöval.

Isak From (S)

Hanna Westerén (S)

Malin Larsson (S)

Markus Selin (S)

Marlene Burwick (S)

Magnus Manhammar (S)